նեցան, և փակեցաւ եկեղեցին։ Եւ ոչ ոք կարէր ի տանէ ի դուրս ելանել. բրօք և բռնութեամբ զփափուկս կերլիս խնդրէին. և այսպէս բազմիցս յայս Բ Գ ամս կողոպտեցեալք զոլով ի զօրացն՝ աղքատացեալք են բազումք, թէպէտ վասն հալածանաց զոչինչ տուգանս են տուեալք։ (Ստեփաննոս Վ. [Եւդոկիացի Պետրոսեան] առ Մխիթար. 1728 փետր. 3, ի Սեբաստիա)։

իդ.

Դարձեալ՝ լուայ զեզերումն և զլլումն հոյակապ, կամարակազմ, վիմաշէն և քարայատակ Եկեղեցւոյն[1], և կապարածածուկ փոքրիկ աշտարակին ձերոյ, և զխորհրդաւոր երիս բեմսն, և զնաւակատիս հանդիսականս, զորս արարեալ էք, և կարի մեծ եղև ուրախութիւնն իմ։ (Հայր Թէոդորոս Յով[հ]աննիսեան առ Տէր Յոհաննէս. 1728 Յուլիս 23, ի մենաստանի Ս. Ղազարու)։

իե.

Յայտ լիցի քոյին վերոյգրեալ գերապատուելութեանդ. փոռթէքէզ թագաւորն[2] կամեցեր է Գ ազգին քահանայի, եպիսկոպոսի, կաթողիկոսի ըզգեստը չինել, ժամակարգութիւննին թարգմանել, խորհրդատետրին մեծութեանը թուղտ լինա, մէկ երեսն լաթիներէն, մէկ երեսն հայերէն. Ստեփան վարդապետին հետ խօսեցա. նա կու յօժարի կոր անելու ամա այսչափ բանը մէկ մարդ ոչ կարէ հաստատ գրել, հայերէնը ես պիտի գրեմ, այլ գիր գրօղ չիկա, այս չափ բան գրելու ժամանակ չունիմ. շատ խորհեցայ որ այս գրեանքը եթէ հրամանուցդ ձեռօքն լինա նէ կարելի է յառաջանալ... հոռմերէն թարգմանօղ գտանք. թապաղան ժե ճուլի. խօսք արանք որ լաթինէվար յունարէն գրէ... ըզգեստ մի եպիսկոպոսական ունէյի ամենայն ինչ հաստատ առին, յունաց ըզգեստ չինեցին, ասոր(ւ)ոց ըզգեստ այլ գտա նոյն ձևով կու չինեն. այս բաներս թագաւորն յանձներ է Ֆրանչիսկանին բրէֆինչեալին[3], նա այլ զիս յանձնեց որ հոգամ Ա ճաշու գիրք մի, Ա մաշտոց մի, Ա երկու էչով աւետարան մի։ (Աւգեա [Աւգուստինոս?] եպիսկոպոս Բիւզանդիացի առ Մխ. Աբբայ. 1729 Մայիս ԺԴ, ի մեծն Հռոմ)։

իզ.

Այս ամի հոկտեմբերի 21 զաղաչայ Պետրոսն [Գօփօզեան] ըստ իր այլ նամակին հաստատեցին Պիրով, այսինքն գլուխ իշխանաց և դատաւոր ժողովրդեան. եթէ յատուկ գիր գրիցես նմա շնորհաւորիցես զիւր պիրովութիւնն՝ խիստ ախորժ թուի նմա։ (Հ. Մանուէլ Խուպեարեան առ Մխիթար. 1730 հոկտեմբեր 18. ի Պաշուպով)։

իէ.

Ի սեպտեմբերի 1, զինուորք տեղւոյս զ70 դրօշակս պատրաստեալք իբրև զ800 հոգիք պատրաստեալք՝ ամենայն պատրաստութեամբք ի վերայ դատաւորաց յարելոցք լեալք իցեն, և մին ի նոցունց՝ երթեալ առ մատնին ծանուցեալ՝ և մատնին և այլք դատաւորք նախ քան զնոսա վառեցեալ զինուք ի նոցանէ զբազումս ըմբռնեալք կալան, և օր ըստ (օրէ) ըմբռնեն և կախեն,

---

1. Պաշպալովի Նորաշէն եկեղեցւոյն մասին կ'ակնարկէ։
2. Յովհաննէս Ե. Թագաւոր Փորդուգալի (1706-1750)։
3. Provinciale = Գաւառական մեծաւոր։